

Habilituotas medicinos daktaras

Michailas Zakas

Habilituotas medicinos daktaras Michailas Zakas gimė 1923 m. gegužės 20 d. Taganroge, Rostovo srityje gydytojų - terapeuto Rafailo (1876-1946) ir okulistės Rozalijos (merg. Korelickaja; 1889-1952) Zakų šeimoje. Giminės aplinkoje buvo gausu gydytojų, todėl nenuostabu, kad ir jaunasis Michailas, 1940 m. baigęs 10-ąją Taganrogo vidurinę mokyklą, pratęsė šeimos tradiciją. Tais pačiais metais jis įstojo į I-ojo Maskvos medicinos instituto (dabar I.M.Sečenovo vardo medicinos akademija) Gydomąjį fakultetą. Kartu su gydytojo diplomu 1944 m. iš karto gavo ir šaukimą į Veikiančią armiją. 1944-1945 metais tarnavo kaip bataliono gydytojas. Dalyvavo mūšiuose Lenkijos, Vokietijos, Čekoslovakijos teritorijose, karo baigtį sutiko Prahoje. 1946-1947 m. dirbo Turkestano karinėje apygardoje. 1947-1949 m. tobulinosi Leningrado Kirovo vardo karo medicinos akademijos Aukštosios specializacijos fakultete, kur įgijo infekcionisto ir epidemiologo specialybę. 1949-1954 m. Michailas Zakas Infekcinių ligų skyriaus viršininkas karo ligoninėje Kamčiatkoje. 1954 m. savo vyresnybės prašosi pervedamas darbui į Pabaltijį. Likimas lemia paskyrimą į protėvių žemę. Nuo tada Michailo Zako likimas susijęs su Vilniumi ir Lietuva.

1954.11.2 - 1975.11.10 Michailas Zakas - Vilniaus garnizono karo ligoninės Infekcinių ligų skyriaus vedėjas. Po demobilizacijos (pulkininko laipsniu) trumpai dirbo Vilniaus miesto sanitarinio švietimo namuose - buvo atsakingas už sanitarinį švietimą rusų kalba. 1977 m. pradėjo dirbti Respublikiniame epidemiologijos ir higienos mokslinio tyrimo institute. Iš pradžių vadovavo laboratorijai, o vėliau epidemiologų grupei. 1992 m. M. Zakas išėjo į pensiją.

Infekcinių ligų ir epidemiologijos mokslu Michailas Zakas susidomėjo dar tarnaudamas Vidurinėje Azijoje, kur buvo sutinkamos itin retos tropinės infekcijos. Tarnyba Tolimuosiuose Rytuose leido susipažinti su infekcinių ligų, būdingų šiam regionui, diagnostika ir klinika.

Michailas Zakas pirmasis aprašė rudųjų meškų trichineliozės Kamčiatkoje gamtinio židiniškumo pobūdį (1952). Jis pirmasis buvusioje TSRS, Kamčiatkoje atrado cucugamuši karštinę (1950-1954). Vilniaus gyventojų pavyzdžiu kliniškai ir serologiškai pagrindė pakartotinio epideminio parotito suaugusiems atsiradimo galimybę (1955). Daugiamečių stebėjimų Lietuvoje dėka įrodė vandens kaip pagrindimo faktoriaus, perduodant virusinį hepatitą, reikšmę (1960-1990). Pastaraisiais metais kartu su kitais dirbo hepatito A matematinio modeliavimo ir trumpalaikio prognozavimo srityje. Jo dėka buvo parengta regioninė hepatito A ir žarnyno infekcijų sergamumo mažinimo programa Alytuje. 18 metų jis tyrė atokias hepatito A epidemijos pasekmes Šiaurės Lietuvos rajonuose. Ilgalaikiai moksliniai stebėjimai buvo apibendrinti 1992 m. apgintame

habilitaciniame darbe "Būdai sumažinti sergamumą hepatitu A (remiantis Lietuvos Respublikos duomenimis)".

Michailas Zakas gausybės mokslinių suvažiavimų, konferencijų, simpoziumų bei pasitarimų dalyvis. Savo mokslo darbus yra skelbęs: 14-ajame TSRS epidemiologų, mikrobiologų ir infekcionistų suvažiavime (Maskva, 1964); Prahos higienos ir epidemiologijos instituto Epidemiologijos ir mikrobiologijos centre (Praha, 1981); matematinių metodų taikymo medicinoje ir imunologijoje tarptautiniame kongrese (Maskva, 1982); tarptautiniuose simpoziumuose - Erfurtas (1988), Viena (1989), Hiustonas (1990), Jaroslavl Rostovas (1990), Barselona (1992), Tokijus (1993), Perudža (1995), Sankt-Peterburgas (1995), Niujorkas (1996), Vilnius (1998), Bostonas (1998); sąjunginės probleminės komisijos "Virusiniai hepatitai" posėdžiuose (Vilnius, 1980; Maskva, 1981; Talinas 1983; Maskva, 1986, 1987); respublikiniuose epidemiologų, mikrobiologų ir infekcionistų, terapeutų, higienistų suvažiavimuose ir konferencijose (Vilnius, 1964; Ryga, 1978; Talinas 1982; Kišiniovas, 1983; Kaunas, 1984; Rostovas prie Dono, 1985; Kaunas 1990); visasąjunginėse konferencijose ir darbiniuose pasitarimuose (Ryga, 1962; Vilnius, 1968; Talinas, 1979; Kuibyševas, 1983; Ryga, 1983; Palanga, 1986, 1992); respublikiniame epidemiologų seminare (Vilnius, 1985); VIII-ajame Lietuvos gydytojų sąjungos suvažiavime (Klaipėda, 1992); taip pat gausiose armijos apygardinėse bei vietinio pobūdžio mokslinėse-praktinėse konferencijose, įvairių mokslo draugijų, katedriniuose posėdžiuose ir pasitarimuose.

Michailas Zakas buvo vienas iš Respublikinės epidemiologų, mikrobiologų ir infekcionistų draugijos organizatorių, o 1955-1974 m. šios draugijos valdybos sekretorius. Taip pat, vienu metu, buvo Respublikinės sanitarijos-epidemiologijos tarybos prie Sveikatos apsaugos ministerijos bei Respublikinės ypatingosios priešepideminės komisijos narys. 1959-1976 m. dėstė karo epidemiologijos kursą Vilniaus universiteto Infekcinių ligų katedroje. Kaip gydytojas praktikas suteikė pagalbą virš 15 tūkstančių ligonių. Greta gana paplitusių infekcijų yra diagnozavęs ir gydęs sirgusius amebiaze, leišmanioze, erkine spirochetoze, juodlige, lepra, cholera, raupais, tuberkulioziniu meningitu, ikterohemoragine leptospiroze, cucugamuši karštine bei kitomis retomis ligomis. Dirbdamas Vilniaus karo ligoninėje įdiegė gripo ir ūmių respiracinių susirgimų fluorescuojančių antikūnų pagalba ekspres diagnostikos būdą. Ten pat 1973 m. atliko ekstrakorporalinę hemodializę sergančiam meningokokine infekcija su Voterchauzo-Fridrichseno sindromu. 1974 m. buvo konsultantu - infekcionistų prijungiant heterokepenis ligoniui su ūmia kepenų distrofija ir koma. M.Zakas ne kartą konsultavo infekcinius ligonius ir kitose Vilniaus miesto gydymo įstaigose. 1964 m. jam buvo suteiktas nusipelnusio respublikos gydytojo vardas. 1992-1997 m. jis visuomeniniais pagrindais vadovavo Lietuvos žydų bendruomenės medicinos centrui "EZRA". Dabar to centro konsultantas.

Michailas Zakas žinomas ne tik kaip mokslininkas, praktikas infekcionistas ir epidemiologas, bet ir kaip kūrybinio žodžio žmogus. Jo plunksnai priklauso ne viena dešimtis publicistikos straipsnių, ese, eilėraščių rinkinys (2 laidos). Būdamas plačių interesų bei tolerantiškų pažiūrų turėto ir tebeturi daug bičiulių ne tik mokslo, bet ir meno bei kultūros žmonių tarpe. Beje, ne tik Lietuvoje, o ir išsisklaidžiusių po margą pasaulį. Michailas Zakas su žmona angliste Susana (merg. Gurevič) užaugino sūnų Aleksandrą ir dukrą Tatjaną (abu inžinieriai). Tėvo linija šeimos šaknys glūdi Žemaitijos žemėje. M.Zako senelis, pirmos gildijos pirklys, iki persikraustymo 19 a. pabaigoje į Nižnij Novgorodo guberniją gyveno Plungėje. Šeima didžiuojasi ilgaamže giminyste su Gordonų ir Idelsonų šeimomis, kurios puošia ilgaamžį Zakų giminės genealoginį medį. Beje, Aaronas Gordonas 17 a. antroje pusėje baigė medicinos mokslus Padujos universitete ir yra pirmasis žinomas žydų tautybės gydytojas Lietuvoje.

Michailas Zakas priklauso tiems vilniečiams medikams, kurie garbingai tęsia J.Libošico, L.Liachovičiaus, L.Stembo, V.Zalkindo, G.Romo, C.Šabado, J.Vygodskio ir daugelio kitų Lietuvos žydų gydytojų - visuomenininkų tradiciją.

Aurimas Andriušis